

Демократичний чи авторитарний: як допомогти батькам обрати найкращий стиль спілкування з дитиною?

«Не вказуй мені, що я маю робити!», «Ти не враховуєш мою думку!» – як часто ви чуєте від своїх дітей подібні фрази? Такі висловлювання красномовно говорять про те, що діти, як і дорослі, також претендують на те, аби їхні права визнавали і дотримувалися.

Адже вони живуть у світі, який швидко змінюється. Їм доводиться постійно стикатись зі складними морально-етичними проблемами та розв'язувати їх. Діти також ведуть боротьбу за рівноправність. І якщо не знати, як правильно спілкуватися з дітьми, це може створити серйозну проблему для батьків, вихователів, вчителів, які, як правило, виховувались в авторитарних сім'ях.

Тож як батькам та вчителям спілкуватися з дітьми, аби викликати в них довіру до дорослих? Аби дитина зростала емоційно здоровою, відчувала, що її поважають, дослухаються до її думки і не порушують права?

Стиль спілкування – це індивідуально-стабільна форма комунікативної поведінки людини, яка виявляється в будь-яких умовах взаємодії.

Стилі виховання в сім'ї традиційно поділяють на **авторитарний, ліберальний, демократичний та гіперопіку**. Дуже часто батьки самі не знають про свій стиль спілкування і обирають його інтуїтивно.

На вибір стилю сімейного виховання впливають:

- типи темпераментів батьків, їх сумісність
- традиції сімей, в яких виховувались самі батьки
- рівень обізнаності батьків у сфері сімейного виховання

Авторитарний стиль

В авторитарному стилі спілкування на перший план виходить авторитет батьків. Батьки жорстко контролюють дитину у всьому: в навчанні, особистому житті, побуті.

Батьки можуть прислухатися до дитини, але зробити все одно так, як вважають самі за потрібне. Вони приймають за дітей абсолютно всі рішення і вважають, що дитина має їм у всьому підкорятися. До того ж, зазвичай, у батьків до дітей дуже великі очікування. Вона обов'язково має гарно вчитися, відвідувати різні секції і скрізь мати високі результати.

Здавалося б, що поганого в тому, аби дитина всебічно розвивалася?

Але цей стиль спілкування небезпечний тим, що дитина, до думки якої не дослухаються, сама починає не дослухатися до своїх бажань. Тобто вона сфокусована на тому, аби задовільнити амбіції своїх батьків і виправдати їхні очікування. Постійно завищені вимоги батьків до дитини змушують її бути в постійній напрузі і відчувати внутрішній дискомфорт.

Як виявити під час спілкування із батьками, що вони застосовують до дитини цей стиль?

Спробуйте задати їм такі запитання:

1. Чи впевнені Ви в тому, що для того щоб навчитись чому-небудь, дитині необхідно постійно долати певні труднощі?
2. Чи впевнені Ви в тому, що Вам слід контролювати поведінку своєї дитини постійно?
3. Чи впевнені Ви в тому, що ваша дитина повинна, деякою мірою, побоюватись Вас, щоб Ви могли змусити її поводити себе належним чином?
4. Чи впевнені Ви в тому, що ваш малюк повинен чітко усвідомити, що Ви – доросла людина, а він всього лише дитина.

Якщо батьки відповіли ствердно на всі питання, їх переконання можна віднести до надміру суворих.

Порадьте батькам, які користуються переважно авторитарним стилем спілкування з дитиною:

- обмежити зону свого контролю та передати дитині відповідальність за її дії та вчинки
- враховувати позицію та бажання дитини, її переживання і не знецінювати почуття дитини
- намагатися давати інструкції у формі пропозиції, а не розпорядження
- будь-які осудження повинні бути адресовані не до особистості дитини, а до конкретних її дій (не дитина погана, а сам вчинок, який вона вчинила)

Ліберальний стиль

Цей стиль проявляється у недостатній увазі до дитини з боку батьків. Дитина в сім'ї належить сама собі. Їй надають повну свободу і не встановлюють жодних обмежень. Такі діти схильні до неслухняності та агресивності, поведуться неадекватно та імпульсивно. Досягнувши підліткового віку, вони часто зв'язуються з «поганими компаніями» та конфліктують з тими, хто їм не підкоряється.

Аби дитина розвивалася гармонічно, необхідно змінити тактику спілкування.

- відновіть взаємну довіру й повагу
- чітко позначте функціональні обов'язки дитини в родині, свої вимоги й очікування
- проявіть теплоту та ніжність до дитини, підкреслювати її важливість для вас і винятковість
- розмовляйте з нею та цікавитися її думкою

Практичні поради

Введіть чіткі правила поведінки як для дитини, так і для дорослих та чітко дотримуйтеся їх. Наприклад, встановіть для дитини правило вчасно виконувати домашнє завдання, а лише потім гратися. Самі ж поставте собі завдання допомагати малюку виконувати домашні завдання, ходити на прогулянки разом, вихідні чітко присвячувати спілкуванню з сім'єю тощо.

Демократичний стиль

Особливістю цього стилю взаємин є тверде, послідовне і водночас гнучке виховання. Дитина виховується як самостійна особистість. Також батьки орієнтовані на її активну роль у родині, проходить під дбайливим і чуйним контролем дорослих. Вони адекватно оцінюють можливості, успіхи і невдачі дитини, їм властиві глибоке розуміння дитини, цілей і мотивів її поведінки.

При демократичному стилі виховання відбувається найбільш гармонічний і різносторонній розвиток особистості дитини. Він сприяє розвитку самостійності, активності, ініціативи і соціальної відповідальності.

Практичні поради

Взаємна повага необхідна для збереження атмосфери довіри у комунікативному процесі. Якщо дитина не відчує, що її поважають, то всі зусилля дорослих досягти її підтримки, залишаться марними. Повагу дитини слід заслужити. Кращий спосіб навчити дитину поважати права дорослих – навчитися поважати їх права.

Гіперопіка (надмірна опіка)

Цей стиль характеризується надмірним піклуванням, попередженням активності, бажанням зробити все за дитину. З раннього дитинства діти дуже прив'язані до батьків. В міру зростання самостійності, і, особливо, в перехідному віці, ця залежність починає дитину обтяжувати. Погано, якщо дітям не вистачає батьківської любові, але надмірна опіка також шкодить дитині, а батьки інколи плутають любов і опіку.

Практичні поради

- знайдіть мужність визнати власну недосконалість
- звільніться від комплексу провини
- відмовтесь від самопожертви
- встановіть чіткі кордони власного простору
- уникайте втручання у хід розвитку подій

Завдання дорослого – попередити, застерегти, пояснити, вказати на можливі наслідки, але дати можливість дитині діяти самостійно, здійснювати свій власний вибір. Тоді, навіть зробивши помилку, дитина навчиться думати, відповідати за свої вчинки, за себе, бути самостійною. Звичайно, все залежить від ситуації і віку дитини. Але обов'язково слід пам'ятати, що рано чи пізно дитині треба буде ставати дорослою й самостійною і те, як це буде відбуватися, найбільше залежить від батьків.